

Dođru bilgi doğru kaynaktan alınır...

DEVLET ve MEMLEKET
GÖRÜŞLERİM
-2-

HAZIRLAYAN
Prof. Dr. Atilla Çetin

ÇAMLICA

İstanbul 2011

İÇİNDEKİLER

Takdim.....	7
A - Siyasî Muhtıralar	11
B - Islahat İle İlgili Muhtıralar	165
C - Hayvancılık ve Ziraatle İlgili Muhtıralar	219
D - Maliye İle İlgili Muhtıralar	227
E - Demiryolu İle İlgili Muhtıralar	233
F - Mütferrik Muhtıralar	237

TAKDİM

Prof. Dr. Atilla Çetin'in "Devlet ve Memleket Görüşlerim" adlı bu çalışma dizisinin ilk kitabında belirttiği gibi Sultan Abdülhamid Han'ın şahsen kaleme aldığı ya da alınmasını emrettiği hatıratı bulunmuyor. Dolayısıyla sarayda etrafında bulunan birtakım kimseler ve yine aile efradından kimilerinin yazıp yayınladıkları kitaplar diyebiliriz ki Ulu Hakan'ı yalnızca kısmen tanıtılabilmekte, onu siyasî ve millî görüşleriyle bire bir aksettirmek imkânından mahrum bulunmakta.

Bunun yanı sıra sultanın az evvel bahsettiğimiz ve kısmen karanlıkta kalan bu iki cephesi muhtelif şahıs ve makamlara hitaben kaleme aldırıldığı "muhtıralar" diye anılan belgelerde gizli. Yayınevimiz Atilla Bey'in hemen hemen 30 küsur sene evvel neşrettiği aynı başlıklı çalışmayı da titiz bir kontrolden geçirmek suretiyle yayına hazırladı. Bahsi geçen muhtıralar satır satır yeniden okundu ve hatalar düzeltilmeye çalışıldı. Gereken yerlerde dipnotlar eklendi ve sadeleştirilmesi yapılan birinci cildin aksine orijinal dili korundu. Çalışmayı bu suretle yayınlamaktan maksadımız, okura tarih literatüründe bir nebze de olsa mesafe kazandırmak, o günün dilinin aslında bugünkü dili besleyebilecek tabir ve deyimlerle dolu olduğunu göstermekten ibaret.

Bu iki kitap çalışması yayın usulü bakımından birbirinden farklı gibi görünse de okur şunu bilmeli ki her iki çalışmadan da istifade etmek gayetle mümkündür. Yine okurun şu noktayı bilmesini arzu ederiz ki, bir istisnadan başka hiçbir eser “hata”dan masun değildir ve olmak imkânı da yoktur. Dolayısıyla göze çarpacak her türlü eksik ve kusuru şimdiden kabul ve bizi ihtar edenlere teşekkür ederiz.

Çamlıca Basım Yayın, 2011

A - SİYASÎ MUHTIRALAR

1- Bu muhtırada Dođu Rumeli, Bulgaristan, maliye, bazı dâhili işler, meşrutiyet idaresinin kuruluşu ve sonra meclisin kapatılma sebeplerinden, ahlak bozukluğu ve maarif gibi değişik meselelerden bahsedilmektedir. Bu meselelerin durumları, sebepleri ve gereken ıslahat hakkında Sultan İkinci Abdülhamid Han'ın görüşleri yer almaktadır.¹ Tarih: 8 Cemâziyelevvel 305 (21.01.1888).

Muhtıra-i Seniyye - Yıldız Sarayı Başkitabet Dâiresi

Devlet ve memleketin hayli senelerden beri içinde bulunduğu hâl-i müşkilât ve gavâil-i maddiye (maddi gaileler) ve mânevîye cümlelerinin malûmudur. Büyük büyük istikrazlar akdiyle (borç alımı) varidât-ı devletin (devlet gelirleri) bu istikrazların faiz ve re's-ül mallarını (sermaye) te'diyeye (ödemeye) hasr ve tahsis eylediği zamanlardan berü bi't-tab zuhûra gelen buhran-ı malî memûrîn maâşâtının suret-i muntazamada adem-i te'diyesi (ödenememesi) ve idâresinin şuaât-ı muhtelifesinde birçok levazımın tedârik olunamaması ve devletçe görülen birçok nevâkısın ikmâl edilememesi gibi birtakım netâyic-i müteessifeyi (üzücü sonuçlar) tevlid etmiş olup, bu müzayakayı mehmâ emken (imkan nisbetinde) tehvin etmek ve elden çıkan varidâtı suret-i uhra ile tedârik ve temin eyle-

1 BOA, Y.EE, 4/31.